

07

โคลงกลบทศิริวิบูลกิตติ: ข้อมูลใหม่ทางวรรณคดี

Siriwibulkit Thai Jingle Poem: New Details in Literature

Received: August 2, 2023 | Revised: September 2, 2023 | Accepted: October 20, 2023

นิตยา รัญญาพานิชย์*
Nitaya Thanyaphanit

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิปรีชาบรรดหนังสือบุต สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. อีเมล: nitayathanya@gmail.com

Assistant Professor, Experts transliterate the Thai manuscripts of Arts and culture Office, Songkhla Rajabhat University. email: nitayathanya@gmail.com

บทคัดย่อ

ต้นฉบับโคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์เป็นหนังสือชุดคำ (สมุดไทย) ของหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ยังไม่เคยปรากฏและเผยแพร่ ใดมาก่อน ผู้ศึกษาจึงมุ่งศึกษาเนื้อเรื่อง ฉันทลักษณ์และประวัติของผู้แต่ง ผลการศึกษาทำให้ได้พบข้อมูลใหม่ทางวรรณคดี คือพบวรรณคดีเรื่องใหม่ “โคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์” เนื้อเรื่องที่แตงนำมาจาก ศิริวิบูลกิตต์ชาตก แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ จำนวน 67 บท มีทั้งที่แตงเป็นโคลงกระทู้ โคลงกระทู้กลบทและโคลงกลบท เฉพาะที่แตงเป็นโคลงกระทู้กลบทและโคลงกลบท มีจำนวน 23 บท (23 ชนิด) ทั้งยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แตง คือ หลวงศรีปริษา (เซ่ง) มากกว่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง กลอนกลบทศิริวิบูลกิตต์ โดยได้บอกชื่อถิ่นกำเนิด การย้ายถิ่น ความรู้ความสามารถ การรับราชการ การได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และผลงาน ทำให้ผู้อ่านได้ทราบประวัติของกวีผู้นี้ชัดเจนขึ้น โดยมีข้อมูลใหม่บางประการที่แตกต่างไปจากข้อสันนิษฐานเดิม

คำสำคัญ: โคลงกลบทศิริวิบูลกิตต์, ข้อมูลใหม่, วรรณคดี

Abstract

The original version of the “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” was recorded on a black folding-book manuscript and stored in the Kanchanaphisek National library, Songkla. Moreover, this has never been exhibited to the public. The purposes of this study were to study in detail the story, the prosodic aspects, and the author’s biography. The major findings in studying the “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” were that the story was from Siriwibulkit Jataka and composed in Khlong Si-Suphab Poem form with 67 stanzas, including stanzas in acrostic, Thai jingle acrostic and Thai jingle poem style. Thai jingle acrostic and Thai jingle poem were found in 23 stanzas (23 types). The content in “Siriwibulkit Thai Jingle Poem” holds more details about the author Luang Sipricha (Seng) than can be found in “Siriwibulkit Thai Jingle Poetry”. It dealt with the author’s name, birthplace, migration, capability, government service worker, royal sponsored official title, and works. These made the readers know more clearly about the author. Some new details shown in the literature are different from the former assumptions.

Keywords: Siriwibulkit Thai Jingle Poem, New Information, Literature

บทนำ

ในวรรณคดีไทย รู้จักกลอนกลบทศิริวิบุลยคติในฐานะกลอนกลบทเรื่องแรกของไทย โดยผู้แต่งได้นำศิริวิบุลยคติ์ขาดก ซึ่งเป็นชาดกลำดับที่ 5 ในปัญญาสชาดกมาแต่งเป็นกลอนกลบท จำนวน 86 ชนิด กรมศิลปากร (2519: ข-ค) กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งนายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงอธิบายเหตุผลที่นำหนังสือศิริวิบุลยคติ์มาพิมพ์ในหนังสือชุมนุมตำรากลอน ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณความตอนหนึ่งว่า “...ถ้าจะว่าที่แท้เป็นตัวตำรากลอนกลบท แลต้นฉบับหายากมาก ถ้าไม่พิมพ์ไว้จะสูญเสีย...” กลุ่มจุดตะเกียง (2553) แสดงข้อคิดเห็นว่า “กลบทศิริวิบุลยคติ์เป็นกลอนกลบทเรื่องแรกที่แต่งเป็นเรื่องราวและใช้กลบทถึง 86 ชนิด กลบทชนิดหนึ่งๆ ก็ใช้เหมาะสมแก่เรื่อง แสดงความสามารถของผู้แต่งเป็นอันมาก ถึงแม้จะมีการแต่งกลอนกลบทในภายหลังก็ตามแต่เน้นตามท่วงทำนองที่หลวงศรีปริชาวางไว้เป็นส่วนใหญ่”

นอกเหนือจากความสำคัญดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์วรรณคดีไทยมีข้อมูลแวดล้อมเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้น้อยมาก เปลื้อง ณ นคร (2527: 193-195) กล่าวว่า “หลวงศรีปริชา (เซ่ง) นี้ มีความสำคัญในทางวรรณคดี โดยเป็นผู้รวบรวมและคิดเขียนกลอนกลบทต่างๆ ไว้เป็นหลักฐานในหนังสือ

ชื่อ **ศิริวิบูลกิตติ** ประวัติของกวีผู้นี้ เราทราบได้เพียงเล็กน้อยว่ามีตำแหน่งเป็นโหรในกรมพระราชวังบวร แต่จะเป็นกรมพระราชวังบวรพระองค์ใดไม่ปรากฏหลักฐานชัด” นิตยา กาญจนวรรณ (2515: 256) กล่าวว่า “หนังสือกลอนกลบทศิริวิบูลกิตติ หลวงศรีปรีชา (เซ่ง) แต่ง เป็นหนังสือที่แต่งครั้งกรุงเก่า แต่ไม่ทราบว่ารัชกาลไหน” Dhurakij Pundit University (2008) กล่าวถึงหลวงศรีปรีชา (เซ่ง) ว่า “หลวงศรีปรีชา (เซ่ง) เป็นโหรของเจ้าฟ้ากุ้ง (พระบดินทร) ซึ่งพระบดินทรนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจ้าฟ้ากุ้ง”

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้มาจากข้อมูลที่ปรากฏอยู่เพียงเล็กน้อยในกลอนกลบทศิริวิบูลกิตติ ต่อมาเมื่อสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้พบหนังสือชุดคำ เรื่อง โคลงกลบทศิริวิบูลกิตติของหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ขนาดความยาว 36 เซนติเมตร ความกว้าง 12 เซนติเมตร ความหนา 2 เซนติเมตร หน้าที่ต้นมี 34 หน้า หน้าที่ปลายมี 46 หน้า จึงได้นำมาปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์ พบว่าผู้แต่งได้นำเรื่องศิริวิบูลกิตติขาดก มาแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ จำนวน 67 บท โดยแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพและโคลงกระทู้ จำนวน 44 บท เป็นโคลงกลบทและโคลงกระทู้ทุกบท จำนวน 23 บท (23 ชนิด) เนื้อเรื่องเริ่มด้วยการอธิบายฉันทลักษณ์ของโคลงสี่สุภาพ แล้วกล่าวถึงพระเดชานุภาพและพระบุญญาธิการของท้าวยศกิติเมื่อท้าวยศกิติสวรรคต พระศิริวิบูลกิตติได้ครองราชย์ และได้ทำบุญทำทานถวายเป็นพระราชกุศลแก่พระราชบิดาและพระราชมารดาเป็นนิจ พระศิริ

วิบุลกีตต์ทรงมีอายุยืนและครองราชย์อยู่เป็นเวลานานมาก เมื่อเสด็จสวรรคตได้ไปเกิดบนสวรรค์ เป็นปิ่นทေးสวยทิพย์สมบัติเป็นที่จำเริญใจ จากนั้นกล่าวถึงพระพุทธรองค์ทรงแจ้งเรื่องการกลับชาติมาเกิดของพระนางศิริมตี ท้าวยศกิติ์ ภูฏราช เพชฌฆาต พระศิริวิบุลกีตต์และบริวารทั้งหลาย และจบเรื่องด้วยการกล่าวสรรเสริญพระพุทธรองค์ว่า ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจด ได้ตัดราคะงล่อแห่งวัฏสงสาร ได้ตรัสรู้พระธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นตรีด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นหลักแก้วของโลกในการขนสัตว์เข้าสู่พระนิพพาน และพระองค์ทรงเป็นผู้ประเสริฐในสามโลก ต่อจากนั้นผู้แต่งได้บอกประวัติและผลงานของตน และอธิษฐานขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้าสุดท้ายบอกวันเดือนปีที่แต่งคำประพันธ์จบ ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น 4 ค่ำ ปิวอก จ.ศ. 1210 (ตรงกับ พ.ศ. 2391) จากการพบโคลงกลบทศิริวิบุลกีตต์ ซึ่งเป็นข้อมูลใหม่ทางวรรณคดีทำให้ได้พบความเชื่อมโยงกับกลอนกลบทศิริวิบุลกีตต์ เป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาประวัติและสมัยของผู้แต่ง ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาวรรณคดีเรื่องสำคัญในประวัติวรรณคดีไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประวัติผู้แต่ง

จากการศึกษาประวัติของผู้แต่งโคลงกลบทศิริวิบุลกีตต์ได้พบความเชื่อมโยงกับผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกีตต์หลายประการ ที่แสดงว่าผู้แต่งเรื่องทั้งสองเป็นผู้แต่งคนเดียวกัน ดังตารางเปรียบเทียบข้อมูลผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกีตต์ กับโคลงกลบทศิริวิบุลกีตต์ ดังนี้

กลอนกลบทศิริวิบุลยคติ	โคลงกลบทศิริวิบุลยคติ
<p>1. ประวัตินผู้แต่ง</p> <p>...<u>ข้าชื่อเซ่ง</u>¹เขียนชื่อข้องจงนามหมาย ล้าไ้ชื่อลือว่าชายไว้ศักดิ์ศรี <u>พระบันชูล</u>²ภูลบันเทิงพระไทยทวี <u>ตั้งยศแสงแต่งยศศรีหลวงปรีชา</u> <u>พินิจ</u>³ดูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง</p> <p>ตามทำนองต้องตำแหน่ง<u>เป็นไทร</u>⁴หา แจ้งชื่ออรรถจัดซึ่งองค์ชาดกมา ยกคาลังยั้งคาลาชักบาฬี</p> <p>(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166)</p>	<p>1. ประวัตินผู้แต่ง</p> <p>๑ <u>ข้าพระชื่อเซ่ง</u>^๑ผู้ <u>อะนุสอน</u> เดิมแรกเมืองเกิดกอน <u>แห่งข้า</u> <u>สงขลา</u>^๕นอคนคร <u>ถิ่นทิศ</u> นาม<u>ชื่อบุญเส้ง</u>^๑ท่า <u>ทั่วรู้ทุกแถว</u> (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 37)</p> <p>๑ <u>เป็นข้ามงกุฏแก้ว</u> <u>ทรงฤทธิ์</u> <u>พระบันชูล</u>^๒ตั้งนาม <u>ยศได้</u> <u>หลวงปรีชาพินิต</u>^๓ <u>ตั้งชื่อ</u> <u>เป็นไทร</u>^๔แล้วตรัสใช้ <u>โปรดได้เอนดู</u> ๑ <u>กลบทแปดสิบแท้</u> <u>หกอรรถ</u>^๕ <u>กลอันที่ถึสี่สิบ</u> <u>แต่งไว้</u> <u>โคลงผู้สิบสามจัด</u> <u>แจ้งครบ</u> กลอรรถจัดแปลได้ <u>ถี่ถ้วนทุกคำ</u> (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 39-40)</p>
<p>2. มีการใช้คำภาษาถิ่นใต้ (กลบทชื่อ <u>สิงโตเล่นหาง</u>) ... ให้<u>้วยเวียนเปลี่ยนกายสายกระแสะ</u> <u>ยอมขุ่มแซ่ในภาพหงบ</u>^๗เรียบเหงา</p> <p>(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 182)</p> <p>(กลบทชื่อ <u>ตะเข็บไต๋ซอน</u>) ... <u>ละมาดละมั่งพะวังพะวงกะจม</u>^๘ <u>ลั้ง</u></p> <p>(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 182)</p>	<p>2. มีการใช้คำภาษาถิ่นใต้</p> <p><u>ปัญญาธิกะได้</u> <u>สื่อสง ไชยแะ</u> <u>แสนกับตั้งจำ</u>^๙ <u>นิกไว้</u> <u>โปรดท่านปิตุมาบพษ</u> <u>พันธุ</u> <u>อีกบุตรภรรยาได้</u> <u>สัตว์ให้สุขเกษม</u> (หลวงปรีชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 41)</p>

ข้อมูลศึกษา

1. จากหนังสือทั้งสองเรื่องมีข้อมูลของผู้แต่งที่ตรงกัน คือ ผู้แต่ง ชื่อเซ่ง เป็นไทรในพระบันชูล และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นที่หลวงปรีชาพินิต โดยในกลอนกลบท เขียนปรีชาพินิจ ในโคลงกลบทเขียน ปรีชาพินิต

2. ในส่วนของบรรดาศักดิ์ ข้อมูลเดิม เปลื้อง ณ นคร (2527: 193-195) นิตยา กาญจนวรรณ (2515: 256) และ Dhurakij Pundit University (2008) กล่าวถึงนามบรรดาศักดิ์ของผู้แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ว่า **หลวงศรีปรีชา** (เซ่ง) แต่เมื่อพบข้อมูลใหม่ คือ โคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ที่ผู้แต่งระบุ นามบรรดาศักดิ์ของตนว่า **หลวงปรีชาพินิต** จึงย้อนกลับไปดูบรรดาศักดิ์ที่ระบุไว้ในกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์พบคำ **หลวงปรีชาพินิจ** โดยมีกลอนในวรรคส่งว่า “ตั้งยศแสงแต่งยศศรีหลวงปรีชา” แล้วมีคำว่าพินิจไปอยู่ในวรรคสดับของบทต่อไปว่า “พินิจดูภูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง ตามทำนองต้องตำแหน่งเป็นโหรา”

หากพิจารณาจากคำกลอนในวรรคส่งข้างต้น มีคำว่า**ตั้งยศแสง** หมายถึง ตั้งยศให้**ประจักษ์** (แสง = ความสว่าง สิ่งที่ทำให้ดวงตาแลเห็น แผลเอาความว่า “ประจักษ์”) **แต่งยศศรี** หมายถึง พระราชทานยศอันเป็น**ศิริมงคล** (ศรี = ศิริมงคล) ความโดยสรุป คือ พระราชทานยศว่า **หลวงปรีชาพินิจ** ให้เป็นศิริมงคลเป็นที่ประจักษ์ ทั้งเมื่อดูความหมาย “ปรีชาพินิจ” หมายถึง การพิจารณาอย่างเชี่ยวชาญ หรือ “ดูแม่น” นั้นเอง ซึ่งนามบรรดาศักดิ์สอดคล้องกับผู้ทำหน้าที่เป็นโหร แม้ในบทกลอนยังกล่าวว่า “(พินิจ) ภูวนารถได้ให้ศักดิ์แสง ตามทำนองต้องตำแหน่งเป็นโหรา”

3. ในโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ ผู้แต่งระบุว่า ตนเกิดที่เมืองสงขลา จากการศึกษาพบว่า มีคำภาษาถิ่นใต้ปรากฏอยู่ในกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ คือ คำว่า **หงบ**⁷ หมายถึง สงบลง⁵ สร้าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มูลนิธิร่วมพัฒนาภาคใต้ และสถาบันทักษิณคดีศึกษา 2551: 460) และคำว่า **มุสัง**⁸ (หรือมุสัง) หมายถึง ชะมด หรืออีเห็น (มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา 2546: 246) ส่วนในโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ มีคำที่เขียนตามลักษณะการออกเสียงของคนถิ่นใต้ ในคำว่า **จำหน่ง** ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงว่า **จำนาง**

จากข้อมูลการใช้คำศัพท์และการออกเสียงตามสำเนียงภาษาถิ่นใต้

น่าจะเป็นสิ่งยืนยันสอดคล้องกับที่ผู้แต่งระบุไว้ในโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์
ว่า ตนเป็นชาวเมืองสงขลา

4. ผลงานของผู้แต่ง ในโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ ผู้แต่งระบุว่าตนได้
แต่งกลบทไว้ 86 บท ฉันท์กลบท 20 บท และโคลงกลบท 23 บท

กลบท 86 บท (ชนิด) คงเป็นกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ ส่วนฉันท์กลบท
20 บท (ชนิด) ยังไม่ทราบว่าปรากฏอยู่ ณ ที่ใด สำหรับโคลงกลบท 23 บท
(ชนิด) ปรากฏอยู่ในหนังสือชุดคำ ในหอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา
ฉบับที่ได้นำมาศึกษา

สมัยของผู้แต่ง

ทั้งในกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์และโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์มีความ
เชื่อมโยงบ่งบอกสมัยของผู้แต่ง ดังนี้

กลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์	โคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์
<p>1. เหตุการณ์แวดล้อมบ่งบอกสมัยผู้แต่ง (กลบทชื่อกลอนลิลิต) ... แล้วพระองค์จึงเอื้อน โองการเอื้อนเล่าฝัน ที่แจ่มจันทร์แจ่มอรุณ โดยศุภสวัสดิ์นี้มีตร ให้แจ้งจิตโดยจริง พระโหรยิ่งปรีชา แจ้งลักษณะสุบิน น้อมปฏิทินลงทาง¹⁰...</p> <p>(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 174)</p>	<p>1. สมัยของผู้แต่ง</p> <p>๑ มาอยู่รัตนแก้ว โกสินทร์¹¹ นามเดิมบโคธอิน เรียกร้อง อาจารย์เซ่งทั่วดิน แคนประเทศ เพราะรวบรวมธรรมพร้อม เหตุด้วยปรีชา</p> <p>(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 38)</p> <p>๑ พันสองร้อยสิบห้า ศักราช¹² มักภูเสาวันมาสา บอกไว้ จาตรัสดีตราช สุขปากซ์ อาทิตยวาระได้ จบสิ้นเสร็จลง</p> <p>(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 41)</p>

ข้อมูลศึกษา

1. ตามข้อสันนิษฐานเดิมว่ากลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ แต่งในสมัยกรุง
ศรีอยุธยาตอนปลาย โดยหลวงศรีปรีชา (เซ่ง) ซึ่งเป็นโหรในพระบัณฑูร คือ
เจ้าฟ้ากุ้ง ข้อสันนิษฐานดังกล่าว อาจมีที่มาจาก เนื้อความที่ปรากฏอยู่ใน

กลอนกลบทศิริวิบุลยคติ ตอนที่ผู้แต่งพรรณนาพระคุณของพระบัณฑูรว่า
“นอบคุณจอมน้อมคุณเจ้ายุทธยา เป็นจอมหลักปักจุนหล้าโลกการ
ปานโมลินปิ่นเมืองเลิศประเสริฐสิทธิ์ เพียงเทววงศ์พงศ์เทวีศมทิศร”
(หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166)

เนื้อความตอนนี้กล่าวถึงพระคุณของพระบัณฑูร โดยมีคำที่ชวนให้
เข้าใจว่า ผู้แต่งแต่งเรื่องนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ “นอบคุณจอมน้อม
คุณเจ้ายุทธยา” (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 166) แต่เมื่อมีเนื้อความ
จากโคลงกลบทศิริวิบุลยคติ มาชี้ชัดว่า ผู้แต่งเป็นคนเมืองสงขลาที่มาอยู่ใน
กรุงรัตนโกสินทร์ จึงทำให้เกิดความคิดใหม่ว่า คำ “ยุทธยา” หรือ อยุธยา
สามารถหมายถึงกรุงรัตนโกสินทร์ หรือกรุงเทพฯ ได้เหมือนกัน เมื่อศึกษา
จากประวัติชื่อกรุงเทพฯ ดังที่ Sarakadee Lite (2540) กล่าวว่า

สมัยรัชกาลที่ 1 พระราชทานนามว่า “กรุงรัตนโกสินทร์ อินทอโยธ
ยา” สมัยรัชกาลที่ 3 ทรงแก้พระนามพระนครเป็น “กรุงเทพมหานครบวร
รัตนโกสินทร์มหินทอยุธยา” สมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเปลี่ยนคำว่า “บวร” เป็น
“อมร” เปลี่ยนคำว่า “มหินทอยุธยา” เป็น “มหินทรอยุธยา”

อนึ่ง ในฉันทสังเวทกลองวินิจฉัยเกร็ด พระนิพนธ์สมเด็จพระปรม
านุชิตชิโนรส และแต่งโดยพระยาบำเรอบริรักษ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ก็ได้กล่าว
ถึงการให้ราษฎรตีกลองร้องทุกข์ เพื่อให้ตุลาการระมัดระวังพิจารณาตัดสิน
คดีความให้เที่ยงธรรมไม่เห็นแก่การโลกเอาสินบนไว้ตอนหนึ่งว่า

๑ หวังสืบซึ่งสารสาสน์ ขัตติยราชประเพณี

ในพระนครศรี

อยุธยาอารมย์

(นิตยา ธัญญาณิชย์ 2565: 100)

ความว่า การออกกฎให้ราษฎรตีกลองร้องทุกข์นี้ หวังจะให้เป็
ประเพณีของกษัตริย์ในพระนครศรีอยุธยาอารมย์ สืบต่อกันไปอย่าให้
สูญหาย ซึ่งคำว่า “พระนครศรีอยุธยาอารมย์” ในที่นี้ย่อมหมายถึง
กรุงเทพมหานคร นั่นเอง ดังนั้น คำว่า “ยุทธยา” ในกลอนกลบทศิริวิบุล

กิตติ์ที่ว่า “นอบคุณจอมน้อมคุณเจ้ายุทธยา” จึงหมายถึง กรุงเทพฯ หรือ กรุงเทพมหานครได้อีกนัยหนึ่ง

2. เหตุการณ์แวดล้อมบ่งบอกสมัยผู้แต่ง ในกลอนกลบทศิริวิบูลกิตติ์ กล่าวถึงโหรทำนายฝัน โดยเริ่มจาก “**น้อมปฏิทินลงกาง**” (หอพระสมุดวชิรญาณ 2519: 174) เมื่อศึกษาเรื่องการพิมพ์ปฏิทินในประเทศไทย ปรากฏว่า “การพิมพ์ปฏิทินมีขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทย ในปี พ.ศ. 2385 (สุกัญญา สุตบรรทัด 2547: 23) ดังนั้นการแต่งกลอนกลบทศิริวิบูลกิตติ์ น่าจะอยู่ใน ช่วง พ.ศ. 2385 เป็นต้นมา สอดคล้องกับที่ผู้แต่งระบุไว้ในโคลงกลบทศิริวิบูลกิตติ์ ว่าตนเป็นคนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

3. เมื่อพิจารณาโคลงกลบทที่แต่งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 พบว่ามี โคลงกลบทบางบทในโคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ แต่งด้วยกลบทอักษรสามหมู่ กลบทอักษรล้วน และกลบทสกดแคร์ ทั้งบางบทในประชุมจารึก วัดพระเชตุพนฯ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ก็มีโคลงกลบทสารถิ์ขัณฑ์ ซึ่งมีฉันทลักษณ์เหมือนกับโคลงกลบทสกดแคร์ นับว่าโคลงกลบทดังกล่าวกับโคลงกลบทศิริวิบูลกิตติ์ เป็นที่นิยมร่วมสมัยกัน ดังตัวอย่าง

โคลงนิราศสุพรรณ	โคลงประชุมจารึกวัดพระเชตุพน
ชื่อ อักษรสามหมู่	
๑ ตระเวนไพร่ร้ายร้องกรอ กรอกรอ	
แอแอแอ้อ้อลล	เสียบร้อง
พญาลลลลลลลลล	เคล้ำคู่ อยู่แะ
กรอครอครอครอครอครอ	กระรอกเดินเล่นกระแต
	(สโมสรสุนทรภู่ 2509: 87)

โคลงนิราศสุพรรณ	โคลงประชุมจารึกวัดพระเชตุพน
<p>ชื่อ อักษรล้วน = นิยมอักษร</p> <p>๑ แจ้วแจ้วจ๊กจั่นจ้ำ จับใจ</p> <p>หรีงหรีงเรื้อยเรไร รำร้อง</p> <p>แซงแซวส่งเสียงใส ทราบโสด</p> <p>แหงนงั่งนิกนุชน้อง นิมเนื้อนวลนาง</p> <p>(สโมสรสุนทรภู 2509: 48)</p>	
<p>ชื่อ สกัตแคร์</p> <p>๑ หนาวลมหม่นผ้าท่อน หายหนาว</p> <p>ฟ้าพรำน้ำค้างพรราว พร่างฟ้า</p> <p>เด่นเดือนเกลื่อนกลาดดาว ดวงเด่น</p> <p>ใจเปล่าเศร้าชบหน้า นึกน้องหมองใจ</p> <p>(สโมสรสุนทรภู 2509: 74)</p>	<p>ชื่อ สารถีขับรด = สกัตแคร์</p> <p>๑ แฉวเขตต์ตะวันตกข้าง เขตต์แฉว นั้นนา</p> <p>น้ำช่วงหน้าวัดชาย ช่วงน้ำ</p> <p>ก่อนนวนเนื่องเนินแนว นวนก้อ อิงเอย</p> <p>ตุลิวตระหลอดน้ำลำ ลิวตุ</p> <p>(บ้านกลอนน้อย 2557: 1)</p>

4. พระบันฑูรที่ผู้แต่งกล่าวถึงทั้งในกลอนกลบทศิริวิบุลกิตติ์ และ โคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ควรจะเป็นพระบันฑูร หรือสมเด็จพระบวรราช เจ้าพระองค์ใด

ข้อมูลศึกษา

1. หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) ผู้แต่งโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ระบุว่า แต่งโคลงดังกล่าวเสร็จ เมื่อ จ.ศ. 1210¹² (พ.ศ. 2391) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 (31 มีนาคม 2330-2 เมษายน 2394) (เปลื้อง ฦ นคร 2527: 381) แสดงว่าผู้แต่งยังอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3

2. ปีที่แต่งกลอนกลบทศิริวิบุลกิตติ์ น่าจะไม่ก่อน พ.ศ. 2385 เพราะในกลบทดังกล่าวมีการกล่าวถึงการปฏิบัติทิน ซึ่งมีการพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2385

3. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) โปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อปี พ.ศ. 2375-2392 (เกรียงไกร พัฒนะโชติ 2014) ช่วงเวลาดังกล่าวจึงสอดคล้องกับการจารึกกลอน

กลบทศิริวิบุลกิตต์

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้น หลวงศรีปรีชา (เซ่ง) หรือหลวงปรีชา พิณิจ หรือหลวงปรีชาพิณิต จึงน่าจะรับราชการอยู่ในพระบ้นชุกร หรือสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศักติพลเสพ (พ.ศ. 2367-2375) รัชกาลที่ 3 หรืออาจจะ เป็นสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ (พ.ศ. 2352-2360) สมัยรัชกาล ที่ 2 (สุนิสา มั่นคง และ สิทธิชัย พุดดี 2549: 22, 27)

บทสรุป

การพบหนังสือبودคำที่จารเรื่องโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ จากหอสมุด แห่งชาติกาญจนานิกเชก สงขลา ทำให้ได้ทราบข้อมูลใหม่ทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง หนึ่งกับกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ ซึ่งเดิมทราบแต่เพียงว่า ผู้แต่งชื่อหลวงศรี ปรีชา (เซ่ง) โดยมีผู้สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นกวีสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รับราชการเป็นโหรในพระบ้นชุกร คือ เจ้าฟ้ากุ้ง (เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศไชยเชษฐ สूरยวงศ์) แต่จากการปริวรรตและศึกษาเรื่องโคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ทำให้ ได้ทราบข้อมูลใหม่ ดังนี้

1. มีวรรณกรรมเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยปรากฏ ณ ที่ใดมาก่อน คือ โคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ จารอยู่ในหนังสือبودคำ เก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ กาจจนานิกเชก สงขลา
2. โคลงกลบทศิริวิบุลกิตต์ กับกลอนกลบทศิริวิบุลกิตต์ต่างมีเนื้อ เรื่องจากศิริวิบุลกิตต์ขาดก
3. ผู้แต่งมีนามเดิมว่า เซ่ง หรือบุญเส่ง เป็นคนเดียวกับผู้แต่งกลอน กลบทศิริวิบุลกิตต์
4. ผู้แต่งเป็นชาวเมืองสงขลา
5. ผู้แต่งได้เข้าไปรับราชการในกรุงรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ) ผู้คน เรียกขานกันว่า อาจารย์เซ่ง เพราะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รอบรู้ธรรม

6. ได้รับราชการเป็นโหรในสมเด็จพระบรมราชาเจ้า น่าจะเป็นสมเด็จพระบรมราชาเจ้ามหาศักรดิพลเสพ หรือสมเด็จพระบรมราชาเจ้ามหาเสนาณรงค์ ซึ่งจะต้องศึกษาต่อไป

7. บรรดาศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน คือ หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) หรือ หลวงปรีชาพิณิจ (เซ่ง) เดิมว่า หลวงศรีปรีชา (เซ่ง)

8. ผลงานกวีมี 3 เรื่อง คือ กลอนกลบท 86 ชนิด (กลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์) ฉันทกลบท 20 ชนิด (ยังไม่เคยพบจากที่ใด) และโคลงกลบท 23 ชนิด คือ โคลงกลบทศิริวิบุลยิตต์

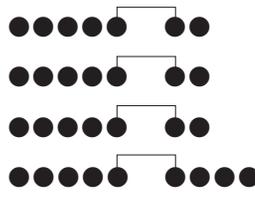
การค้นพบข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่งและสมัยของผู้แต่งเรื่องกลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ชัดเจนมากขึ้น นำไปสู่การศึกษาสืบค้นในแง่มุมต่างๆ นอกจากนั้นยังทำให้มีตำรากลบทไทยเพิ่มขึ้นเป็น 4 เรื่อง จากเดิมมีเพียง 3 เรื่อง คือ จินตามณี กลอนกลบทศิริวิบุลยิตต์ และประชุมจารึกวัดพระเชตุพน ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่า โดยเฉพาะในด้านการร้อยกรองถ้อยคำอันเป็นศิลปะชั้นสูง ควรแก่การศึกษาต่อไป

โคลงกลบท 23 ชนิด

โคลงกลบทและโคลงกระทู้กลบท จำนวน 23 ชนิด ดังนี้

1. ชื่อ บุพพจี

- ๑ สมเด็จพระเจ้า จอมภู
- ครองราชย์สมบัติดู ตั้งแก้ว
- ปราบปรามหมู่ศัตรู ไตรทิศ
- พระเดชเดชาแผ้ว ผ่องด้วยพุทธญาณ

(หลวงปรีชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 5)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับให้ซ้ำเสียงพยัญชนะในคำที่ 5-6 ทุกบาท

2. ชื่อ สทิตพันทินิต

๑	เรื่องปราดบ่เทียบผู้	เทียมมองค์	●●●●●●●●
	เรื่องยศปมียิง	ยิ่งได้	●●●●●●●●
	เรื่องเดชดุจภูซงค์	ชตรฐ	●●●●●●●●
	เรื่องฤทธิ์ราเมศไ้	เที่ยงแท้ฤททัน	●●●●●●●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 5)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1 ซ้ำกันทุกบาท

3. ชื่อ ต่อตาม

๑	ลือพระเดชกีก้อง	กิตติคุณ	●●●●●●●●
	คุณท้าวไตรภพจุล	จักรหล้า	●●●●●●●●
	จักรหล้าเปรียบดังจุล	จักรพรรดิ	●●●●●●●●
	จักรพรรดิพระเดชจ้า	แจดแจ้งจักรวาล	●●●●●●●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 6)

กลบทชนิดบังคับคำ ซ้ำคำข้ามวรรค บังคับซ้ำคำที่ 7 บาทแรก กับคำต้นบาทที่ 2 และซ้ำคำที่ 6-7 ในบาทที่ 2-3 กับคำที่ 1-2 ในบาทต่อไป

4. ชื่อ ซ้ำสองแสนง

๑	ลือ จบจบทั่วสิ้น	ตรีภพ	● ●●●●●●●
	ชา พระเดชเดชลบ	เลิศแล้ว	● ●●●●●●●
	ปรา รภรภทั่วจบ	ไตรจักร	● ●●●●●●●
	กฎ ยิ่งยิ่งกว่าแก้ว	กอปรด้วยขันตี	● ●●●●●●●

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 7)

กลบทชนิดบังคับคำ ซ้ำคำในวรรคเดียวกัน บังคับกระทุ้ 1 คำต้นบาท และซ้ำคำ 2 คำ ในแต่ละบาท ไม่บังคับตำแหน่งคำ

5. ชื่อ ตรีพยางค์ระดับ 3 อักษร

๑ ครองราชย์เรืองรุ่งแล้ว เลิศไทย

ชวนชักชาติเวไนย ผ่องแผ้ว

ขึ้นสู่สหัสวิสัย สุขยิ่ง

เป็นมคคณายกแก้ว

สว่างแล้วเลิศปาง

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 8)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงพยัญชนะ เรียงกัน 3 คำทุกบาท
ไม่บังคับตำแหน่งคำ

6. ชื่ออักษร 3 หรืออักษรสามหมู่

๑ พระเนื้อทองทองห้อง ปฐพี

จบทั่วภพธานี นี้นี้

เลิศล้ำล้ำดี ที่สุด

ข้าศึกสี่สี่สี่

หลีกด้วยบุญหลัง

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 8)

กลบทชนิดบังคับวรรณยุกต์ บังคับให้มีคำผันวรรณยุกต์ 3 เสียง เรียง
กันอยู่ทุกรรค เสียงวรรณยุกต์ที่มาเรียงอาจเป็นสามัญ เอก โท, เอก โท ตรี,
โท ตรี จัดว่า ไม่บังคับตำแหน่งคำ

7. ชื่อ ยัตติภังค์

๑ ท่านท้าวยศกิติ์ผู้ ก่อพงศ์

คือราชพระปิตุทรง สวัสดิ์ให้

จำเริญสุขตั้งองค์ อมเรศ

สองกับราชบุตรได้ สุขสร้างสมภาร

(หลวงปริชาพินิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 9)

กลบทชนิดบังคับอักษรวิธี บังคับให้มีการเขียนคำที่ไม่จบคำหรือความ
ในแต่ละวรรค

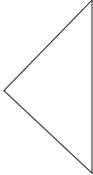
8. กระตุ้นโมครล้วน

ไอ	ไอพระโศกเศร้า	แสนทรง	● ● ● ● ● ●
โอ	ออกอ้างว่างวงศ์	วากเว้	● ● ● ● ● ●
เอา	เอาอัดทรงทรง	สุดโศก	● ● ● ● ● ●
อำ	อึกอกไอเอ้	เอียงแเอ้วองค์เอย	● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 9)

กลบทชนิดบังคับคำ ให้ใช้คำครุทุกคำทั้งบท

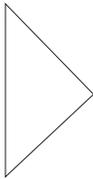
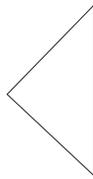
9. กระตุ้นโม แต่เป็นหัตถิเอกทนต์

๑ อะหฺมู		อมเรศให้	พลอยหวาน
		อำมาตย์ชวน	ชอกช้า
		ขัตติยญาตियวน	วิโยค
		ราชฎรรล้า	ร่าให้โหยหวาน

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 13)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1-2 เป็นคำเดียวกันนำทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

10. ชื่อ นาคพันธ์

๑ พระ		นั่งที่แทน		แก้ว	กำสรวล
พระ				ครวญ	โศกเศร้า
พระ				ยวน	วิโยค
พระ				เคล้า	เนตรคล้อยครวญคะนึ่ง

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 14)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำที่ 1-4 เป็นคำเดียวกันทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

11. นาคพันธ์อลงกต

๑ พระทรงกำสรดให้	คร่ำครวญ	●●●●●●●●
ครวญคร่ำรำเรรวน	โศกเศร้า	●●●●●●●●
เศร้าโศก(สุর্থ)จักจวน	จิตขาด	●●●●●●●●
ขาดจิตอาลัยเจ้า	จักรแก้วบิตุรงค์	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 14)

กลบทชนิดบังคับคำ ซ้ำคำถอยหลังข้ามวรรค บังคับซ้ำคำถอยหลัง 2 คำท้ายบาทแรก กับ 2 คำหลังทุกบาท เหมือนกับนาคเกี่ยวกระหวัด

12. พันธิบท

๑ บิตุรงค์ทรงล่วงแล้ว	นานกาล	●●●●●●●●
พระขึ้นรินบานทาน	แบ่งให้	●●●●●●●●
คุณบุญถึงบิตุมาน	นานเนิน	●●●●●●●●
โศกโศกเศร้าไม่ได้	จอดจ้องจักรพงค์	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 15)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงสระ และเสียงพยัญชนะตัวสะกด โดยให้ใช้คำที่มีเสียงสระเดียวกัน และมีมาตราตัวสะกดมาตราเดียวกันในคำ 2 คำที่ติดกันในวรรคหน้าของทุกบาท ไม่บังคับตำแหน่งคำ

13. กระทู้โพธิสัตว์ ชื่อ เมธีประดิษฐาน

๑ โผ	หน่อนาถเนื้อ	ร่มโผ	●●●●●●●●
อิ	เที่ยงปัญญาธิโก	ก่อสร้าง	●●●●●●●●
ลัต	แสนสุทอตุตโม	ฤลัตว์	●●●●●●●●
โต	ไต้เต้นเลกมล้าง	โลกแล้วใหญ่โต	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 16)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับคำแรกเป็นกระทู้เดียว คำแรกของบาท

ที่ 1 บาทที่ 3 และบาทที่ 4 ซ้ำกับคำที่ 7 ส่วนคำแรกในบาทที่ 2 ซ้ำกับคำที่ 4 ในบาทเดียวกัน

14. กระทู้โพธิสัตว์ ชื่อ ภาวะวิจิตร

๐ ตี	}	เสร็จสำเร็จสิ้น	สมบูรณ์	๐ ตี	}	●●●● ●●
		เสร็จสำเร็จพูน	ผ่องฟ้า			●●●● ●●
		เสร็จทิพย์จำรูญ	เรื่องรุ่ง			●●●● ●●
		เสร็จเทพไตรหรรษา	หลากแล้วชมบุญ			●●●● ●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 20)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคในลักษณะกระทู้ ใช้คำเดียวกันร่วมกันทุกบาท และใช้คำที่ 2 เป็นคำเดียวกันร่วมกันทุกบาท (แต่เขียนวางรูปเป็นกลแบบ)

15. ศัพท์โสฬส

๐ พระชมสมบัติแท้	เทพอนันต์	●●●● ●●
นางนาฏชาติสุวรรณ	แว่นแก้ว	●●●● ●●
โฉมเอกเฉกเฉิดฉั่น	ฉายฉาด	●●●● ●●
นับหมื่นพันผ่องแผ้ว	เลิศแล้วลักขณา	●●●● ●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 21)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงสระเดียวกันและเสียงพยัญชนะตัวสะกดมาตราเดียวกันในคำที่ 2-3 ของทุกบาท

16. ซี่อวิเชียรประดับ

๐ ลางนางสอดทิพย์สร้อย	เขี้ยวขาว	●●●● ●●
ลางนึ่งพริ้มแพรวพราว	แวบวุ้ง	●●●● ●●
ลางนุชสุทธศิริดาว	ดวงเมฆ	●●●● ●●
ลางนาฏคาคด้าผะดุ้ง	สอดรู้้งแสงราย	●●●● ●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 21)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคทุกบาท และบังคับคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันในคำที่ 2 ทุกบาท

17. นิยมอักษร

๑	เนื่อนิ่มนุ่มแน่นน้อย	หน้านวล	
	ยืมย่องแย้มยียวน	ยั่วเย้า	
	ซ้อยแซมซิดเซยชวน	ซูซิ่น	
	รูปร่างรุ่งเรืองเร้า	เร้งร้อนราคริ่ง	

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 22)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับเสียงพยัญชนะเดียวกันตลอดทั้งบาท

18. อันนี้ชื่อ สกัตแคว่ แต่เป็น ทวดิงส์ประดับ

เนตร	น้อยซ้อยชดให้	ชายเนตร	
น้อง	นาฏราชอัคเรศ	ร่วมน้อง	
ส่อง	สุทธิ์ดุจครุประเวศ	เนตรส่อง	
มา	พบสบบุญต้อง	ติดเต้าตามมา	

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 23)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับซ้ำคำต้นวรรคในลักษณะกระทู้ คำที่ 1 เป็นคำเดียวกับคำที่ 7 ของแต่ละบาท ส่วนคำที่ 2-3 ของทุกบาทให้ใช้คำที่มีเสียงสระ และมีเสียงพยัญชนะสะกดมาตราเดียวกัน

19. กายพยัเพชรมังกร

กำหนดแต่ไม้โท มีได้กำหนดไม้เอก แต่นิยมให้กลอนต่อกัน ดุจบังคับกำหนด หนึ่งควรแต่งแต่บทคู่

๑ นางฟ้าจะแจ่มหน้า	แจ่มนวล	●●●●●●●●
ขับขานเสียงโอดครวญ	แจ้วแจ้อย	●●●●●●●●
มโหรียี่วนกวน	กาเมศ	●●●●●●●●
ส่งเสียงสำเนียงเรื้อย	เร่งให้ยวนกาม	●●●●●●●●
๑ นางร่ำตามเพลงร้อง	เรื่องสรวรรค์	● ^๒ ● ^๓ ● ^๔ ● ^๕ ● ^๖ ● ^๗ ● ^๘ ● ^๙ ● ^{๑๐}
ภาพรื่องเพราะประจัญ	จิตแจ้ว	●●●●●●●●
ทับกระจับปี่บรร	เลงเพราะ ซอพาทย์	●●●●●●●●
เจาะจิตเสียงปี่แก้ว	แจ้อยแจ้วจับใจ	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 24)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับแต่ไม้โทและให้แต่งเป็นบทคู่

20. สกัตแคว

๑ เขยชมสมบัติแก้ว	เขยชม	●●●●●●●●
พร้อมยิงยอดอุดม	ยิงพร้อม	●●●●●●●●
สุทร้งามเทพงามสม	งามสุทร้ง	●●●●●●●●
ทิพรัตน์เทพบุตรล้อม	เลิศด้วยรัตนทิพย์	●●●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 26)

กลบทชนิดบังคับคำ ซ้ำคำถอยหลังในวรรคเดียวกัน บังคับคำที่ 1-2 ซ้ำกับคำที่ 6-7 ในบาทแรก บังคับซ้ำคำถอยหลังในคำที่ 1-2 กับคำที่ 6-7 ในบาทที่ 2-4

21. สิ่งหลดติ

๑ สัตถาสมเด็จห้าว	พุทธองค์	●●●●●●●●	●●
แจ้งชาติชาดกยง	ยิงไว้	●●●●●●●●	●●
ว่าภิกขเวสงฆ์	ถ้วนรูป	●●●●●●●●	●●
จำจิตแจ้งใจให้	หากรู้เรื่องควม	●●●●●●●●	●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 26)

กลบทชนิดบังคับคำ บังคับให้นำคำภาษาบาลีมาเป็นกระหู่ประกอบการแต่ง

22. ชื่อว่านวลโลกุตรธรรมประโชติ

๑ อะ เอกเป็นพุทธแท้ เทียงองค์ ●●●●●● ●●
 ๒ ระ ตัดราคาขาดผง ผ่องแผ้ว ●●●●●● ●●
 ๓ หัง หักซึ่งกำกง แห่งจักร ●●●●●● ●●
 ๔ สัม สุธรรพประเสริฐแล้ว เลิศล้ำองค์เดียว ●●●●●● ●●●●●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 31)

กลบทชนิดบังคับเสียง บังคับคำแรกเป็นกระหู่เดียว คำที่ 2 ในบาทที่ 1, 3-4 และคำที่ 3 ในบาทที่ 2 เป็นพยัญชนะเสียงเดียวกับคำแรก

23. ชื่อโคลงขับไม้

๑ ข้าพระชื่อแข่งผู้ อนุสรณ์ ●●●●●● ผู้ ●●
 เดิมแรกเมืองเกิดกอน แห่งข้า ●● ●● ●● ●● กอน ●●
 สงขลานอกนคร ถิ่นทิศ ●● ●● ●● ●● คร ●●
 นามชื่อบุญเส้งทำ ท้าวรู้ทุกแถว ●● ●● ●● ●● ทำ ●● ●● ●● ●● ทำ ●●
 ๒ มาอยู่รัตนแก้ว โกสินทร์ ●● ●● ●● ●● แก้ว ●●
 นามเดิมบิไครยนิ เรียร้อง ●● ●● ●● ●● นิ ●● ●● ●● ●● นิ ●●
 อาจารย์แข่งทั่วดิน แดนประเทศ ●● ●● ●● ●● ดิน ●● ●● ●● ●● ดิน ●●
 เพราะรวบรู้ธรรมพร้อม เหตุด้วยปรีชา ●● ●● ●● ●● พร้อง ●● ●● ●● ●● พร้อง ●●

(หลวงปริชาพิณิต (เซ่ง) จ.ศ. 1210: 38-39)

กลบทชนิดบังคับเสียงวรรณยุกต์ บังคับแต่เฉพาะไม้โท

บรรณานุกรม

เอกสารตัวเขียน

“โคลงสี่สุภาพและโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ฉันทสังเวทยกลองวินิจฉัยเกรี ทรัพย์ที่พระพุทธเจ้าพระราชทานแก่พระราชกุล.” บุคตา. เส้นทรดาล. จำนวน 80 หน้า.

เอกสารตัวพิมพ์

กรมศิลปากร, 2519. **ชุมนุมตำรากลอนฉบับหอพระสมุดวชิรญาณะศิริวิบุลกิตติ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศึกษากิจ.

คล้าย ทรงบัณฑิตย, 2509. **ปฏิทิน 250 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2304-2555**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ลูก ส. ธรรมภักดี.

นิตยา ัณญพาณิชย์, 2565. **โคลงสี่สุภาพและโคลงกลบทศิริวิบุลกิตติ์ ฉันทสังเวทยกลองวินิจฉัยเกรี ทรัพย์ที่พระพุทธเจ้าพระราชทานแก่พระราชกุล**. สงขลา: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

เปลื้อง ณ นคร, 2527. **ประวัติวรรณคดีไทย สำหรับนักศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, มูลนิธิร่วมพัฒนาภาคใต้, และ สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2551. **พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระชนมพรรษา 80 พรรษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มายมีเดีย จำกัด.

มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา, 2546. **พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

สโมสรสุนทรภู่, 2509. **นิราศเมืองสุพรรณ ฉบับสมบูรณ์ของสุนทรภู่**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุกัญญา สุดบรรทัด, 2547. **หมอบรัดเลย์กับการหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนิสา มั่นคง และ สิทธิชัย พุดดี, 2549. **กรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มจุดตะเกียง, 2553. **กลบทศิริวิบุลกิตติ์ วรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยา**. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <http://onknow.blogspot.com>.

เกรียงไกร พัฒนะโชติ, 2014. **ประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีไทยในประวัติวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม**. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.gotoknow.org>.

บ้านกลอนน้อย, 2557. **โคลงกลบทสารถีซับริด (มังกรคาบแก้ว)**. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.homelittlegirl.com>.

หลักการประพันธ์ไทย (ลักษณะคำประพันธ์ไทย): กลบท, 2553. ค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2566,
จาก <http://learnkaweethai.blogspot.com>

Dhurakij Pundit University, 2008. ประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาตอน
ปลาย. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.elsd.ssrui.ac.th>.

Sarakadee Lite, 2540. ถอดความหมาย ไขที่มาชื่อเต็มกรุงเทพฯ. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2565,
จาก <https://www.sarakadeelite.com>.